

VÝCHODISKÁ KONCEPCIE TRESTNÉHO KONANIA

BACKGROUND OF CRIMINAL PROCEEDINGS CONCEPT

Sergej Romža, Peter Čopko

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTAKT

Zámerom autorov tohto článku je vymedzenie základných východísk koncepcie trestného konania, ako základného predpokladu pre hľadanie a v konečnom ciele aj vytvorenie modelu trestného konania, ktoré bude predovšetkým, čo najlepšie naplňať svoj základný účel – náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie podľa zákona ich páchatel'ov, pri súčasnom rešpektovaní základných práv a slobôd osôb zúčastnených v tomto konaní. Cez analýzu jednotlivých východísk, autori súčasne prichádzajú k zovšeobecneniu, že aj v súčasnosti aktuálne otázky spojené s hľadaním optimálnej koncepcie trestného konania nie je možné zodpovedne riešiť bez náležitého vymedzenia a zohľadnenia, autormi uvádzaných a rozpracovaných východísk.

ABSTRACT

The intention of the authors is to specify the basic scope of conception of criminal proceeding as a basic premise for searching and creation the model of criminal proceeding, which will be primarily to fulfil its basic aim- correct investigation of offenses and crimes and justly punishments for the offenders according to the law with respect of Human Rights and Fundamental Freedoms of the persons participating in criminal proceedings. Through the analyse of each components of criminal proceeding, the authors generalize that in these days the actual questions related with the optimal conception of criminal proceeding is not possible to resolve without the specification and thinking about the components of criminal proceeding specified by the authors.

ÚVOD

Aj keď sa môže zdať, že v dôsledku rekodifikácie základných právnych noriem upravujúcich oblasť trestného práva v Slovenskej republike v roku 2005 – Trestného zákona, zákon č. 300/2005 Z.z. a Trestného poriadku, zákon č. 301/2005 Z.z., stratili na aktuálnosti otázky spojené s hľadaním a vytvorením čo najoptimálnejšej koncepcie trestného konania, poznatky zo súdnej praxe a z činnosti orgánov činných v trestnom konaní, početné a v mnohých prípadoch aj rozsiahle novelizácie rekodifikovaného Trestného poriadku¹, ale aj dynamika a vývoj kriminality na našom území, naďalej potvrdzujú opodstatnenosť ich skúmania.

Východiská koncepcie trestného konania tvoria pritom jej ideový základ a zároveň určujú spoločenské limity, v ktorých sa môže koncepcia prípravného konania rozvinúť a uplatniť.

Východiská koncepcie trestného konania predurčujú a determinujú aj stanovenie cieľa koncepcie, ako aj spôsoby, postupy a prostriedky, prostredníctvom ktorých tento cieľ možno dosiahnuť.

¹ Pozn. autorov.: ku dňu spracovania príspevku bolo vykonaných 25 novelizácií zákon č. 301/2005 Z.z. Trestného poriadku, posl. novel. zákon č. 345/2012 Z.z.

Východiská akejkoľvek koncepcie trestného konania sú určujúce len vo vzťahu k normatívnej úprave, t. j. vo vzťahu ku kodifikácii, novelizácii, či rekodifikácii. Tieto východiská by sa mali premietnuť do normatívnej úpravy podstaty, účelu, ako aj základných zásad a v konečnom dôsledku aj do obsahu konkrétnych procesných inštitútov trestného konania.

Vzhľadom na materiálnu doktrínu, ktorá sa v poslednom období presadzuje pri výklade právnych noriem aj vďaka judikovanej súdnej praxe, predovšetkým Ústavného súdu, je potrebné čoraz častejšie sa v tejto súvislosti obracať práve na východiská normatívnej úpravy, predovšetkým v situácii, keď absentuje explicitná normatívna úprava určitej otázky.

Akýkoľvek pokus o vyčerpávajúci, a teda konečný výpočet východísk koncepcie trestného konania nemôže byť úspešný, nakoľko tento závisí od posudzovania a riešenia konkrétnej otázky, konkrétneho inštitútu trestného konania.

V každom prípade medzi **základné východiská koncepcie trestného konania** je potrebné zaradiť nasledovné východiská:

- **historické;**
- **spoločensko – ekonomické;**
- **medzinárodnoprávne;**
- **ústavné;**
- **kriminogénne;**
- **etické a morálne;**
- **a iné.²**

I. HISTORICKÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE TRESTNÉHO KONANIA

Historické východiská vyjadrujú kultúru národa, právne tradície, ako aj právne vedomie občanov.

Historické východiská koncepcie trestného konania nastoľujú potrebu zachovania kontinuity medzi predchádzajúcimi normatívnymi úpravami a normatívnymi úpravami *de lege ferenda*. Uvedené však neznamená, že za žiadnych okolností nemožno prekročiť ich rámec, teda že nemožno do normatívnej úpravy *de lege ferenda* implementovať nové prvky, nové inštitúty, ktoré doposiaľ neboli vlastné nášmu trestnému konaniu. Naopak tým je iba deklarovaná požiadavka, aby akékoľvek nové inštitúty boli zakomponované do normatívnej úpravy veľmi citlivo, rešpektujúc pritom „duch“ zákonov, kontinentálne právne tradície nášho trestného procesu. V opačnom prípade, by vznikol nehomogénny celok, ktorý by spôsoboval aplikačné problémy, práve v dôsledku nepochopenia zámeru normatívnej konštrukcie.

Ignorovanie práve historických východísk pri tvorbe koncepcie trestného konania malo vo svojich dôsledkoch za následok snahu o unifikáciu celého trestného práva, v rámci kontinentálnej Európy. Táto snaha o vytvorenie koncepcie univerzálneho Trestného poriadku sa ukázala ako nesprávna, nakoľko sa s ňou nestotožnili tak predstavitelia trestno-procesnej teórie ako aj praxe, ale predovšetkým fyzické a právnické osoby, na ochranu ktorých je Trestný poriadok povolaný.

Historické východiská koncepcie trestného konania, by nemali vytvárať limity takého charakteru, ktoré by obmedzovali dynamiku vývoja, ale naopak mali by byť inšpiráciou pre koncepciu a zároveň zdrojom poučenia, pokiaľ ide o omyly a nedostatky predchádzajúcich koncepcií a z nich vychádzajúcich normatívnych úprav trestného konania.

² ROMŽA,S.: Koncepcia prípravného konania, edice Knihovnicka.cz, TRIBUN EU, Brno 2010 s. 20-21.

II. SPOLOČENSKO–EKONOMICKÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE TRESTNÉHO KONANIA

Spoločensko - ekonomické zmeny nastoľujú problémy a otázky, ktoré je potrebné v spoločnosti riešiť a koncepcia trestného konania, by mala poskytnúť odpoveď ako ich treba systémovo a štrukturálne riešiť.

Sygnifikantné pre spoločenské zmeny je zásadná zmena sociálneho a hodnotového systému, resp. prostredia.

Sygnifikantné pre ekonomické zmeny je predovšetkým technologický pokrok v jednotlivých oblastiach ľudského poznania, ktorý sa premieta aj do foriem a metód páchania trestnej činnosti, čo spätne vyvoláva potrebu u príslušných štátnych orgánov adekvátne reagovať na tieto negatívne javy. Predpokladom takejto adekvátnej reakcie je vypracovanie koncepcie trestnej politiky, vrátane koncepcie trestného konania, ktorá bude schopná ponúknuť účinné prostriedky na vyriešenie nastolených problémov. Každá koncepcia má na výber, ako tento problém riešiť:

1. Zvýšením efektivity existujúcich procesných a neprocesných inštitútov odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti;
2. Implementáciou nových inštitútov a prvkov do už existujúcej štruktúry trestného procesu;

V tejto súvislosti je možno konštatovať, že spoločensko – ekonomické zmeny determinujú trestnú politiku štátu, a teda rozhodujú o tom, ktorú koncepciu si zákonodarca v konečnom dôsledku osvojí a v akej podobe sa presadí do normatívneho znenia Trestného poriadku.

V minulosti sa pomerne výrazne presadzovali do trestnej politiky štátu a v tejto súvislosti aj do tvorby koncepcii trestného konania ideologické predstavy na ich charakter a smerovanie. Tak tomu bolo už v čase formovania Trestného poriadku, ktorý platil po obdobie tri a pol roka, keď vládnuca politická garnitúra tohto obdobia presadila jeho následnú zmenu bez racionálnych, vecných argumentov a dôvodov.³ Oveľa flagrantnejším príkladom vplyvov a zasahovania presadzovania ideológie do obsahu trestného práva bolo obdobie kodifikácie trestnoprocesných noriem od r. 1948 – 1989.⁴ Jednoducho v uvedenom období koncepcie trestného konania, ani ich výsledná normatívna podoba neodzrkadľovala verne a objektívne spoločensko – ekonomickú situáciu, potreby radových občanov, ale vôľu straníckej nomenklatúry.

Každá trestná politika štátu je spojená s určitou politickou ideológiou, podstatné však je, aby tento vplyv ideológie na trestnú politiku bol zameraný na presadenie riešení, ktoré nastoľuje každá významnejšia spoločensko – ekonomická zmena a nie, aby tomu bolo naopak.

Spoločensko – ekonomické podmienky sú komplexným odrazom stavu v spoločnosti, sú odrazom vzťahu medzi občanmi navzájom, medzi občanmi a štátnymi orgánmi, výsledkom čoho je stanovenie spoločenských priorít a problémov, ktoré je potrebné naliehavo riešiť, v danom prípade prostriedkami trestnej politiky, ktorej súčasťou je aj formovanie koncepcie trestného konania. Spoločensko – ekonomické podmienky a východiská tým vystavujú spoločenskú objednávku na riešenie celospoločenských potrieb pre trestnú politiku a tým zároveň stanovujú základné limity a predurčujú ciele aj pre tvorbu koncepcie trestného konania.

³ CÍSAŘOVÁ, D. – FENYK, J. – GRIVNA, T. – KLOUČKOVÁ, S. – MANDÁD, V. – PÚRY, F. – REPÍK, B. – RUŽEK, A.: Trestní právo procesní, 4.aktualizované a přepracované vydání. PRAHA, LINDE, 2006, s.415. a STORCH,F.:Řízení trestní rakouské. Díl II., nákladem J.OTTA, PRAHA, 1896, s.142.

⁴ MUSIL, J.: Koncepce přípravního řízení trestního (úvahy de lege ferenda). PRÁVNÍK, 1990, s. 731. RŮŽEK, A. a kol.: Československé trestné konanie. Obzor, BRATISLAVA, 1984, s. 13-16.

Výstižne k tejto otázke zaujal stanovisko SLEPIČKA, keď poznamenal, že Trestný poriadok je mimoriadne závažný a politický procesný predpis, prostredníctvom ktorého štát realizuje jednu zo svojich najdôležitejších funkcií, a to trestnú spravodlivosť.

Pokiaľ Trestný poriadok nie je funkčný, dochádza zákonite k podlomeniu dôvery občanov k štátu a k jeho demokratickým inštitúciám.⁵

III. MEDZINÁRODNÉ A ÚSTAVNÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE TRESTNÉHO KONANIA

Počínajúc *Atlantickou chartou* možno hovoriť o internacionalizácii ľudských práv. Predovšetkým po II. svetovej vojne sa výrazne presadila myšlienka o univerzálnosti ľudských práv z roku 1948. Už v tejto deklarácii boli vyhlásené niektoré základné ľudské práva a slobody, ktoré sa vzťahujú na trestné konanie a rovnako tak aj na niektoré základné zásady tohto konania.⁶

Z medzinárodných noriem, pre oblasť trestného práva procesného prichádza do úvahy aplikácia noriem obsiahnutých predovšetkým v *Medzinárodnom pakte a občianskych a politických právach* (zákon č. 120/1976 Zb.) a *Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd s dodatkovými protokolmi* (zákon č. 209/1992 Zb.)

Uvedené medzinárodné normy predstavujú medzinárodné normatívne východiská a zároveň najvšeobecnejšie zákonné limity aj pre oblasť dokazovania v rámci trestného konania. Medzinárodné normatívne východiská vo svojej podstate majú iný charakter ako východiská historické, spoločensko – ekonomické, či iné, nakoľko majú normatívny charakter a tým, pri splnení určitých podmienok, aj všeobecnú záväznosť.

Význam medzinárodných východísk možno demonštrovať na ich vzťahu k vnútroštátnemu právu, teda k Ústave ako aj všeobecne záväzným právnym normám. Medzinárodné normy a tým aj východiská sú prioritné, určujúce vo vzťahu k Ústave Slovenskej republiky, a teda aj vo vzťahu k ústavným východiskám. Táto skutočnosť po prvýkrát bola deklarovaná v ust. § 2 Ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza listina základných práv a slobôd, kde bolo stanovené, že „medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, Českou a Slovenskou Federatívnou republikou ratifikované a vyhlásené, sú na jej území všeobecne záväzné a majú prednosť pred zákonom“. Ústava Slovenskej republiky vo svojom Čl. 7 ods. 5 (Ú.Z. č. 460/1992 Zb. v znení neskorších Ústavných zákonov), v podstate prevzala túto filozofiu, keď stanovila, že „medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na vykonanie ktorých nie je potrebný zákon a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi“.

Ústava Slovenskej republiky v menšom rozsahu, než podľa čl. 7 ods. 2 a 5 priznáva prednosť pred zákonmi SR, medzinárodným zmluvám v čl. 154 c. Ide o medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala

⁵ SLEPIČKA, Z.: Požadavky Európskej unie a Rady Európy na trestní řízení a novela českého trestního řízení, Trestní právo č. 6/2000, s. 2. BAXA, J.: Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. Bulletin advokacie 11-12/2001, s. 12,13. MATHERN, V.: Rekodifikácia trestného zákonodarstva (východiská a ciele). Zborník rekodifikácia trestného práva – jej základné zásady a ciele. Trenčianske Teplice, 1999, s. 6. MINÁRIK, Š.: Trestný poriadok – zásady rekodifikácie. Trenčianske Teplice, 1999, s. 28. RIZMAN, S.: Řešení otázky pojetí trestního činu v koncepci nové kodifikace trestního práva v České republice. Trenčianske Teplice, 1999, s. 50.

IVOR, J. – PALAREC, J.: Úprava přípravného konania trestného z hľadiska rezortu MVSR, Trenčianske Teplice, 1999, s. 162.

⁶ MUSIL, J. – KRATOCHVÍL, J. – ŠÁMAL, P.: Trestní právo procesní, 2. přepracované vydání. C.H.BECK, PRAHA, 2003, s. 83, 84.

a vyhlásila spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., t. j. pred 1. júlom 2001.

Na rozdiel od medzinárodných zmlúv, podľa čl. 7 ods. 2 a 5, ktoré majú prednosť pred zákonom vždy, medzinárodné zmluvy podľa čl. 154 c majú prednosť jedine v prípade, že sa splní Ústavou určená podmienka, že „zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd“. Táto podmienka je splnená vtedy, ak medzinárodná zmluva priznáva také práva, ktoré zákony SR vôbec nepriznávajú, ako aj vtedy, ak medzinárodná zmluva priznáva právo, ktoré je predmetom úpravy zákona SR, ale podmienky uplatnenia práva sú pre oprávnenú osobu výhodnejšie v medzinárodnom dohovore, než v zákone SR.⁷

Prednosť medzinárodnej zmluvy „pred zákonom“ znamená ústavný príkaz adresovaný súdu (resp. inému orgánu aplikácie práva) aplikovať ex offio na daný prípad priamo relevantné ustanovenie medzinárodnej zmluvy, za predpokladu, že sú splnené podmienky platnosti, ratifikácie, publikácie a spôsobilosti ustanovení zmluvy na priamu aplikáciu, ako aj podmienka väčšieho rozsahu ústavných práv a slobôd.⁸

Pri aplikácii príslušného ustanovenia medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré spĺňa podmienky obsiahnuté v čl. 7 ods. 2 a 5, potiažne čl. 154 c Ústavy Slovenskej republiky, je potrebné vychádzať z určitej už uvedenej hierarchie právnych noriem a ďalej z týchto zásad:

- ak je v niektorej takejto medzinárodnej zmluve nižší právny štandard, než aký zaručujú vnútroštátne normy v Slovenskej republike, je potrebné aplikovať vnútroštátnu úpravu;
- pri vzájomnom strete takýchto medzinárodných právnych noriem a pri strete medzinárodných právnych noriem s vnútroštátnymi normami je nutné použiť právne normy pre jednotlivca priaznivejšie.

V súvislosti so záväzkami Slovenskej republiky, ktoré pre ňu vyplývajú z medzinárodných zmlúv, pre oblasť ochrany základných práv a slobôd jej občanov, je potrebné zdôrazniť, že Európska únia a Rada Európy požadujú na svojich členských štátoch a na kandidátoch na členstvo predovšetkým, aby v trestnom konaní bolo rešpektované právo na spravodlivý proces a súčasne, aby bolo trestné konanie funkčné a umožnilo realizovať trestnú spravodlivosť. Najdôležitejšou požiadavkou však zostáva ustálená aplikácia a interpretácia práva ako záruka právnej istoty.

V tejto súvislosti je potrebné si uvedomiť, že napriek týmto medzinárodnoprávnym limitom pre oblasť nášho trestného konania, Európska únia nepožaduje u svojich členských štátoch prijatie žiadneho konkrétneho modelu trestného konania.

Vyššie uvedené medzinárodné limity pre uplatňovanie základných práv a slobôd občanov boli implementované do nášho právneho procesného poriadku prostredníctvom explicitného znenia § 1 ods.1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, keď stanovuje, že „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát a zároveň uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná a svoje ďalšie medzinárodné záväzky“, zároveň uvedené medzinárodné limity sú do aplikačnej praxe implementované

⁷ DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. 2. vydanie. Komentár. HEURÉKA, 2007, s. 41, 42.

⁸ DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. 2. vydanie. Komentár. HEURÉKA, 2007, s. 41, 42. Rovnako porov.: ČORBA, J.: Prednosť medzinárodných zmlúv pred zákonom. Justičná revue 54, č. 6-7/2002, s. 704-721. KLUČKA, J.: O ústavnej úprave vzťahu medzinárodného a vnútroštátneho práva. Justičná revue 54, č. 4/1999, s. 4. AZUD, J.: K otázke rozhodovania Ústavného súdu SR o súlade Ústavy SR s medzinárodnými zmluvami (o ľudských právach). Právny obzor 77, č. 3/1994, s. 295. SEIDL – HOHENVELDERN, I.: Mezinárodní právo veřejné, CODEX, PRAHA, 1999, s. 118. MALENOVSKÝ, J.: Případ praktické aplikace článku 10 ÚSTAVY České republiky: Rámcová úmluva na ochranu národnostních menšin, Právník č. 9/1995, s. 866. MALENOVSKÝ, J.: Poměr mezinárodního a vnitrostátního práva., Doplněk, Brno, 2000, s. 66. PAVLÍČEK, V. – HŘEBEJK, J. – KNAPP, V. – KOSTEČKA, J. – SOVÁK, Z.: Ústava a ústavní řád České republiky, 2. díl: Práva a svobody. Linde. 1995. S. 18.

aj prostredníctvom judikovanej praxe Ústavného súdu a všeobecných súdov Slovenskej republiky.

V trestnom konaní sa predovšetkým uplatňujú tri kľúčové *všeobecné ústavné zásady*, ktoré zároveň stanovujú najvšeobecnejšie *limity v trestnom konaní*:

- a) každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá (čl.2 ods.3 Ústavy Slovenskej republiky),
- b) povinnosti možno ukladať iba na základe zákona a v jeho medziach a len pri zachovaní základných práv a slobôd (čl. 4 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd),
- c) pri používaní ustanovení o medziach základných práv a slobôd musí sa dbať na ich podstatu a zmysel, pričom takéto obmedzenia nemožno zneužívať na iné účely, než na ktoré boli ustanovené (čl. 4 ods. 4 Listiny práv a slobôd).⁹

V trestnom konaní zároveň platí, že orgány činné v trestnom konaní môžu štátnu moc vo vzťahu k fyzickým a právnickým osobám uplatňovať len v prípadoch a medziach stanovených zákonom a len spôsobom, ktorý stanoví zákon (čl.2 ods.2 Listiny základných práv a slobôd a čl.2 ods.2 Ústavy Slovenskej republiky). Z hľadiska všeobecného medzinárodného práva však nemožno opomenúť rovnako zásadu, že práva jednotlivca sú obmedzené právom druhých osôb, bezpečnosťou všetkých ľudí a spravodlivou požiadavkou, aby bolo zabezpečené verejné blaho v demokratickej spoločnosti.¹⁰

V medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj v Ústave Slovenskej republiky sú obsiahnuté nasledovné *východiská pre tvorbu koncepcie trestného konania*:

1. *stanovujú všeobecné limity a záruky u jednotlivých trestno-procesných inštitútov,*
2. *stanovujú všeobecné výkladové pravidlá pre uplatnenie základných práv a slobôd občanov v národných právnych poriadkoch,*
3. *stanovujú požiadavky a kritériá pre tvorbu práva, v danom prípade pre tvorbu koncepcie trestného konania.*

IV. KRIMINOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE TRESTNÉHO KONANIA

Súčasný stav, štruktúra, ako aj dynamika vývoja zločinnosti, pre ktoré sú sygnifikantné nové formy a druhy páchania trestnej činnosti, ktoré sa vyznačujú vysokým stupňom organizovanosti a sofistikovanosti, kladie nové požiadavky aj na prostriedky a metódy ich odhaľovania a objasňovania.

Uvedené požiadavky nie je možné splniť bez toho, aby nedošlo k systémovým, štruktúrnym zmenám v koncepcii trestného konania, prípravného konania, ako aj jednotlivých procesných inštitútoch, ktoré sú ich súčasťou.

Uvedené problémy aplikačnej praxe nie je možné úspešne vyriešiť bez detailných znalostí príčin, ktoré túto trestnú činnosť vyvolali a umožňujú, bez detailného poznania jednotlivých prvkov štruktúry trestnej činnosti, ako aj poznania spôsobu ako sa navzájom ovplyvňujú a podmieňujú. V tejto súvislosti nezastupiteľné miesto zastáva kriminológia, ktorá sa uvedenými aspektmi trestnej činnosti zaoberá a hľadá optimálne riešenia a východiská pre koncepcie normatívnej úpravy *de lege ferenda*.

⁹ MUSIL, J. – KRATOCHVÍL, J. – ŠÁMAL, P.: Trestní právo procesní, 2. přepracované vydání. C.H.BECK, PRAHA, 2003, s.91.

¹⁰ FLEGL, V.: Listina základních práv a svobod v apikační praxi ČR, C.H.BECK, PRAHA, 1997, s.12. Rovnako porov: HUBÁLKOVÁ, E.: Európska úmluva o ľudských právach a Česká republika, LINDE, PRAHA, 2003, s.137., REPÍK, B.: Lidské práva v soudním konaní, MANZ, BRATISLAVA, 1999, s.61.

K podstate kriminologických výskumov sa výstižne vyjadril Prof. MADLIAK, ktorý v tejto súvislosti uviedol, že „podstatou kriminologických výskumov je skúmanie spoločenskej reality upravenej predovšetkým trestným právom“.¹¹

K praktickému významu ďalej Prof. MADLIAK poznamenal, že „výsledky, ktoré dosiahla kriminológia sa vo všeobecnosti používa v činnosti zákonodarcu – v prvom rade v oblasti trestného práva, nakoľko predovšetkým tvorca trestných noriem sa môže postarať o to, aby orgány vykonávajúce spravodlivosť mali k dispozícii také zákony a normy, ktoré budú najefektívnejšie v boji s trestnou činnosťou (zločinnosťou). Úlohou zákonodarcu je takisto upraviť spôsob použitia jednotlivých trestnoprávných inštitútov, a teda aj spôsob výkonu týchto prostriedkov. Práve pri tejto činnosti je zákonodarcu povinný zohľadniť aj výsledky kriminologických výskumov. K tomu, aby kriminológia mohla zákonodarcovi, trestnoprávnej vede a právnej praxi dať použiteľné výsledky a východiská, je potrebná úzka spolupráca medzi kriminológiou a aplikačnou praxou“.¹²

Z uvedeného teda vyplýva, že bez „terénneho“ výskumu stavu, štruktúry a dynamiky vývoja zločinnosti s využitím tomu zodpovedajúcich štatistických metód a prostriedkov sa nemožno dopracovať k relevantným výsledkom použiteľným pri príprave systémových a štrukturálnych zmien vo forme určitej koncepcie, v danom prípade trestného konania.

ZÁVER

Skutočnosť, že sme v tomto príspevku zamerali našu pozornosť na vymedzenie základných východísk koncepcie trestného konania nemožno vnímať ako nesúhlas, či negatívne hodnotenie výsledkov rekodifikácie Trestného poriadku, ktorá sa uskutočnila v Slovenskej republike pred niekoľkými málo rokmi. Podľa dôvodovej správy k novému Trestnému poriadku – základným cieľom predkladanej rekodifikácie malo byť zefektívnenie, zjednodušenie, zrýchlenie a zhospodárnenie trestného procesu, čím sa zabezpečí tak účinnejšia ochrana práv a oprávnených záujmov fyzických osôb a právnických osôb, ako aj ochrana celospoločenských vzťahov.¹³

V tejto súvislosti je však možné a potrebné kriticky pristupovať k niektorým novým inštitútom, ktoré boli do nového Trestného poriadku zapracované a nepochybne modifikovali v určitej miere, aj keď podľa nášho názoru nie v rozhodujúcej, dovedy platnú koncepciu trestného konania a osobitne aj k ich aplikácii orgánmi činnými v trestnom konaní, súdmi, procesnými stranami, ako aj ďalšími účastníkmi trestného konania. Prostredníctvom novelizácii tejto právnej normy, ktoré v mnohých prípadoch sú výsledkom zistených poznatkov z aplikačnej praxe, či odborných diskusií a publikovaných názorov, sú postupne niektoré nedostatky odstraňované.

Naším cieľom však predovšetkým bolo a je vytvoriť priestor pre otvorenie širšej odbornej diskusie o tom, aké je súčasné trestné konanie v Slovenskej republike a aké by malo, či mohlo byť, a to tak vzhľadom na potreby spoločnosti, ako aj jednotlivcov, pri súčasnom rešpektovaní a dodržiavaní jej medzinárodných záväzkov. K hľadaniu a nachádzaniu odpovedí na uvedené otázky však môže prispieť, podľa nášho názoru, len dôsledné vymedzenie a rozpracovanie východísk koncepcie trestného konania, o ktoré sme sa v tomto príspevku pokúsili, ich syntéza a náležité vyhodnotenie, ako základný predpoklad akýchkoľvek ďalších postupov pri vytváraní koncepcie trestného konania.

¹¹ MADLIAK, J. – ČVERČKO, T. – BAŇACKÝ, M.: Kriminológia. Vysokoškolské učebné texty Právnickej fakulty, UPJŠ, KOŠICE, 2005, s. 30, 31.

¹² Tamtiež, s. 36 a 95.

¹³ Dôvodová správa k novému Trestnému poriadku, Všeobecná časť, Nový trestný poriadok s dôvodovou správou, epos č.28/2005, 4.ročník, s.144.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Trestné konanie, koncepcia, ľudské práva, trestná politika, východisko

KEY WORDS

Criminal proceeding, conception, human rights, criminal policy, scope

POUŽITÁ LITERATÚRA**Monografie:**

1. CÍSAŘOVÁ, D. – FENYK, J. – GRIVNA, T. – KLOUČKOVÁ, S. – MANDÁK, V. – PÚRY, F. – REPÍK, B. – RUŽEK, A.: Trestní právo procesní, 4.aktualizované a přepracované vydání. PRAHA, LINDE, 2006
2. DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. 2. vydanie. Komentár. HEURÉKA, 2007
3. FLEGL, V.: Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR, C.H.BECK, PRAHA, 1997
4. HUBÁLKOVÁ, E.: Európska úmluva o ľudských právach a Česká republika, LINDE,PRAHA, 2003
5. MADLIAK, J. – ČVERČKO, T. – BAŇACKÝ, M.: Kriminológia. Vysokoškolské učebné texty Právnickej fakulty, UPJŠ, KOŠICE, 2005
6. MALENOVSKÝ, J.: Poměr mezinárodního a vnitrostátního práva., Doplněk, Brno, 2000,
7. MUSIL, J. – KRATOCHVÍL,J. – ŠÁMAL, P.: Trestní právo procesní, 2.přepracované vydání. C.H.BECK, PRAHA,2003
8. PAVLÍČEK, V. – HŘEBEJK, J. – KNAPP, V. – KOSTEČKA, J. – SOVÁK, Z.: Ústava a ústavní řád České republiky, 2. díl: Práva a svobody. Linde. 1995
9. REPÍK, B.: Ľudské práva v súdnom konaní, MANZ, BRATISLAVA, 1999
10. ROMŽA, S.: Koncepcia prípravného konania, edice Knihovnicka.cz, TRIBUN EU, Brno 2010
11. RŮŽEK, A. a kol.: Československé trestné konanie. Obzor, BRATISLAVA, 1984
12. SEIDL – HOHENVELDERN, I.: Mezinárodní právo veřejné, CODEX, PRAHA, 1999
13. STORCH,F.:Řízení trestní rakouské. Díl II., nákladem J.OTTA, PRAHA, 1896

Príspevky do monografie, články v zborníku:

1. IVOR, J. – PALAREC, J.: Úprava prípravného konania trestného z hľadiska rezortu MVS SR, Trenčianske Teplice, 1999
2. MATHERN, V.: Rekodifikácia trestného zákonodarstva (východiská a ciele). Zborník rekodifikácia trestného práva – jej základné zásady a ciele. Trenčianske Teplice, 1999
3. MINÁRIK, Š.: Trestný poriadok – zásady rekodifikácie. Trenčianske Teplice, 1999
4. RIZMAN, S.: Řešení otázky pojetí trestního činu v koncepci nové kodifikace trestního práva v České republice. Trenčianske Teplice, 1999

Články v seriálovej publikácii :

1. AZUD, J.: K otázke rozhodovania Ústavného súdu SR o súlade Ústavy SR s medzinárodnými zmluvami (o ľudských právach). Právny obzor 77, č. 3/1994
2. BAXA, J.: Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. Bulletin advokacie 11-12/2001
3. ČORBA, J.: Prednosť medzinárodných zmlúv pred zákonom. Justičná revue 54, č. 6-7/2002,

4. KLUČKA, J.: O ústavnej úprave vzťahu medzinárodného a vnútroštátneho práva. *Justičná revue* 54, č. 4/1999
5. MALENOVSKÝ, J.: Prípád praktické aplikácie článku 10 ÚSTAVY České republiky: Rámcová úmluva na ochranu národnostných menšín, *Právník* č. 9/1995
6. MUSIL, J.: Koncepcie přípravního řízení trestního (úvahy de lege ferenda). *PRÁVNIK*, 1990
7. SLEPIČKA, Z.: Požadavky Európskej únie a Rady Európy na trestní řízení a novela českého trestního řízení, *Trestní právo* č. 6/2000

Iné zdroje:

1. Dôvodová správa k novému Trestnému poriadku, Všeobecná časť, Nový trestný poriadok s dôvodovou správou, *epos* č.28/2005, 4.ročník, s.144

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTOROV**Doc. JUDr. Sergej Romža, PhD.**

vedúci Katedry trestného práva, Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach
Univerzita P.J.Šafárika v Košiciach
E-mail: sergej.romza@upjs.sk

JUDr. Peter Čopko

Odborný asistent, Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach
Univerzita P.J.Šafárika v Košiciach
E-mail: peter.copko@upjs.sk